

DOKUMENTÁCIÓS MUNKA A TEXTILIPARI KUTATÓ INTÉZET KÖNYVTÁRÁBAN

002:677

A Textilipari Kutató Intézet /TKI/ könyvtárának és különösen a könyvtár dokumentációs munkájának jelentőségét fokozottan előtérbe állítják a következő tények:

A TKI könyvtára - nem említve a felsőoktatási intézmények könyvtárait - a textilipari dokumentációnak ugyyszólván egyetlen hazai szerve.

A textiliparra még a többi iparágnál is jellemzőbb a hazai irodalom viszonylag kis volta és különösen egyre fokozódó elavulása, amíg a hazai- és külföldi szaklapokban, továbbá az önálló publikáció, dolgozat, jelentés stb. formájában megjelenő közlemények száma viszont rendkívül nagy ütemben növekszik. Ez a probléma még határozottabban áll fenn, ha figyelembe vesszük a kiegészítő tudományok- kutatóintézetekben igen jelentős - irodalmát is.

A textiliparnak az utolsó 15-20 évben meggyorsult fejlődése igen nehéz feladat elé állítja a kutatókat, ha biztosítani akarják a külfölddel való lépéstartást. Ezt a feladatot csak magas fejlettségű dokumentációs feltáró munkára támaszkodva valósíthatják meg.

A megoldandó feladat tehát nagyterjedelmű és nem könnyű. Meglátogattam a TKI könyvtárát, hogy meggyőződjem róla, mennyiben alkalmasak a könyvtár dokumentációs módszerei fentiek ellátására, és mennyiben használhatják fel ennek a munkának tapasztalatait többi szakkönyvtáraink.

- - -

Mindenekelőtt kell megemlítenem a dokumentációs anyaggyűjtés terén végzett munkát. Az egyes kutatási témákat érintő vagy általános érdeklődésre számot tartó cikkek kijelölésével egyidejűleg a könyvtárosok átnézik az irodalmi hivatkozásokat, és azonnal intézkedéseket tesznek a hivatkozásokban megjelölt és az Intézet munkáját érdeklő anyagok beszerzésére. Ezeknek az irodalmi forrásoknak beszerzése többnyire igen nehéz munka, mivel jelentős részük nem periodikákban jelentet cikk vagy önálló könyv, hanem szakdolgozat, kutatási jelentés stb.

A TKI könyvtára úgy oldotta meg az ezzel kapcsolatos nehézségek jó részét, hogy rendszeres levelezési kapcsolatot épített ki a külföldi kutatóintézetekkel, cégekkel és oktatási intézményekkel. Csaknem a világ valamennyi országában van levelező-partnerük, akik általában készségesen segítséget nyújtanak az említett anyagok megszerzésében, de ezen kívül is sűrűn küldenek vagy azonnal felhasználható, vagy a könyvtár állományát bővítő és a későbbiekben felhasználható közleményeket.

Az irodalmi hivatkozások figyelemmel kísérése, és a forrásmunkák beszerzése igen magas szintre emeli a dokumentációs anyaggyűjtést. Gyakran előfordul - amint azt beszélgetésünk során Czagány Zsuzsa kutató is elmondotta -, hogy mire a kutató-témájában tovább haladva - újabb forrásmunkát kér, addigra a vonatkozó közlemény vagy könyv már a könyvtárban is van.

A szorosan vett dokumentációs feltáró munka a beérkezett folyóiratok átnézésével kezdődik. A könyvtárosok - akik ismerik az egyes kutatók kutatási témáit - ilyenkor megjelölik azokat a közleményeket, amelyek érdeklődésre tartanak számot, majd ezek megjelenéséről rövid úton - formákat mellőző "cédulás" módszerrel - értesítik az illető kutatót. Ezzel egyidejűleg folyik az irodalmi hivatkozások már említett átnézése is.

A folyóiratokat ezután a referálók kapják meg - minden folyóiratot egy mechanikai és egy kémiai kutatásokkal foglalkozó kutató. A referátumok a dokumentációs szabványok előírásai szerint készülnek el, és egyben az országos dokumentációnak az OMK által irányított munkálatait /témafigyelőszolgálatot, Műszaki Lapszemlét/ is szolgálják. A referátumokat a referáló kutatók osztályvezetői lektorálják, majd az Intézetben maradó példányokból készül folyamatosan az Intézet dokumentációs gyűjteménye.

A referátumokat szakrend szerint csoportosítják. Ez a szakrend nem az Egyetemes Tizedes Osztályozás alapján, hanem az Intézet belső használatára készült, és mélységben igen nagy részletességgel tagozódik, lehetővé téve ezáltal az egyes témák irodalmi anyagának bármikor történő utólagos átnézését. /Az ETO mellőzésének kérdésére még visszatérek./ A témák szerint csoportosított referátumokat füzet-formában fűzik össze, majd a füzeteket témák szerint rendszerezve fiókokban helyezik el. A folyamatosan elkészülő további referátumokat a megfelelő füzethez minden esetben hozzáfűzik, egyszerű időrendi sorrendben.

Az Intézetnek járó több mint hetven idegennyelvű folyóirat jelentős részéről tartalomjegyzék-fordítás is készül. Ennek egy példányát a folyóiratban helyezik el, míg másik példányát a hálózati alközpont használja fel tartalomjegyzék-fordításokból álló kiadványának elkészítéséhez.

Lényegében fentiekből áll a TKI könyvtárának dokumentációs feltáró munkája. Mindazok a kutatók, akikkel beszéltem, így Czagány Zsuzsa és Sármány József, nagy elismeréssel beszéltek erről a munkáról. Elmondták, hogy a könyvtár szinte elébük megy a témák dokumentációjával, hogy kívánságaikat gyakorlatilag minden esetben kielégíti, sőt azoknál többet is nyújt.

A vázolt munka módszereinek és a könyvtár anyagának kialakítása 1950-ben indult meg, és elsősorban Aczél Elemérnének, a könyvtárvezetőjének munkájához fűződik. Hosszu ideig egyedül végezte ezt a munkát, és csak a legutóbbi időben kapott segítséget Csapó Györgyné személyében. A könyvtár munkájában rajtuk kívül még két főfoglalkozású fordító is részt vesz.

Befejezésül még két kérdéssel szeretnék foglalkozni. Ezek közül az egyik az ETO "egyprofilu" szakkönyvtárakban való alkalmazásának kérdése. Az ilyen szakkönyvtárakban - így a TKI-ban is - idegenkednek attól, hogy az ETO-t használják a belső dokumentáció és a szakkatalógus céljaira. Ennek egyik oka a kellően részletes ETO-fordítás hiánya. A másik - és véleményem szerint jelentősebb - ok az, hogy kellő mélységű részletezés esetén az ETO számai tengeri kigyó nagyságúvá nőnek, és minden jószándéku kutatót visszariasztanak. Iparvállalati szakkönyvtárakban ez a kérdés még élesebben merül fel. A magam részéről is egyetértek ilyen esetben az ETO mellőzésével és saját szakrend használatával, bár az ETO számok feltüntetése - amit a TKI-ban el is végeznek - ilyenkor is szükséges. Nagyobb probléma az, hogy amennyiben az ilyen iparági jellegű szakkönyvtárakban belső rendszerként az ETO-tól eltérő rendszert használunk is, akkor is szükség lenne a belső rendszerek valamilyen egységesítésére.

A másik kérdés az, hogy mennyiben használhatják fel más szakkönyvtárak a TKI könyvtárának tapasztalatait.

Ugy vélem, hogy a kutatóintézeti szakkönyvtárak minden tekintetben követhetik a TKI könyvtárának jól bevált módszerét. Vállalati szakkönyvtárakban természetesen erre nincs mód. Ezekben a könyvtárakban is fel-tétlenül követendő azonban a megjelent, érdeklődésre számot tartó cikkek gyors jelzésének módszere, továbbá - ha nem is kizárólagosan saját re-ferátumok felhasználásával - alkalmazható a referátumok rendszerezésének és ilymódon készített dokumentációs anyag-gyűjtemény létesítésének mód-szere.

Vajda Erik

- . - . - . -

A MŰSZAKI DOKUMENTÁCIÓ ÉS A MŰSZAKI FEJLESZTÉS ^{x/}

002:658.5.001.6

Részben nehéz, részben könnyű feladat előtt állok akkor, amikor a műszaki dokumentáció és a műszaki fejlesztés kapcsolatait kell röviden ismertetnem.

Könnyű a feladat, ha a kapcsolatról azt jelentem ki, hogy szüksé-ges, és meg kell lennie, de nehéz a feladat akkor, ha azt kell fejte-getni, hogy miben álljon ez a kapcsolat, milyen irányvonalai legyenek, és milyen gyakorlati utat kövessünk e kapcsolat kétségtelenül szükséges szorossá-tétele érdekében.

Pártunk VII.kongresszusa határozottan leszögezte azokat az irány-elveket, amelyeket a 2. ötéves tervünk során többek között a műszaki fejlesztés területén követnünk kell. Az irányelvek célja, hogy befe-jezzük a szocializmus alapjainak lerakását, meggyorsítsuk a szocializ-mus építését. Ezek megvalósításában népgazdaságunk a Szovjetunió példá-ját követve, támaszkodva segítségére és gazdag tapasztalataira - a Cse-pel Művektől is eredményes és hatásos közreműködést kíván.

Ehhez szükséges, hogy a VII. kongresszus általános irányelvei a Csepel Művek teljes műszaki tevékenységét alapvetően áthassák. Ezek kö-zül az általános irányelvek közül legfontosabbak a termelékenység növe-lése, a termelés fokozása és az önköltség csökkentése. E három alapve-tő célkitűzés ilyen formában említve, nagyon általánosnak tűnik, azon-ban, ha csak kismértékben is részleteiben nézzük, azonnal rá kell döb-bennünk arra, hogy e három kérdés megvalósításával kapcsolatos tenniva-lóink igen szerteágazó és nagy, talán eddig elhanyagolt területeket érintenek.

^{x/} Részlet a Csepel Vas- és Fémművek Tröszt Központi Műszaki Könyvtára által 1960. X.10-16 között megrendezett "Csepeli Dokumentációs Napok" alkalmából elhangzott beszédek gyűjteményéből. p.2-6.